COTTET COTTET COTTET!
Serge Cottet, L'inconscient de papa et le nôtre. Contribution à la clinique Lacanienne, Edition Michèle, Paris, 2012.

Lieven Jonckheere

Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat de bijdragen van Serge Cottet tot de *orientation lacanienne* hier te lande niet meer dezelfde belangstelling als voorheen genieten. Spijtig, spijtig, spijtig – om het met Wim Helsen te zeggen. We kennen natuurlijk allemaal Jacques-Alain Miller als grote roerganger van die *orientation lacanienne*, die Lacans onderwijs en geschriften voortdurend tegen mekaar ondervraagt en voor de huidige kliniek en cultuur operationaliseert. JAM doet dat echter niet op zijn eentje, maar altijd in dialoog met een aantal geprivilegieerde gesprekspartners – die hem 'provoceren' vanuit actuele impasses of problemen in de kliniek en de cultuur. De meest in het oog springende van die gesprekspartners is ongetwijfeld Eric Laurent. Serge Cottet is misschien degene die het meest in de schaduw blijft. In zijn pas verschenen "L'inconscient de papa et le nôtre. Contribution à la clinique lacanienne", vinden we nu wel de sporen terug van een aantal van zijn 'provocaties' – maar, merkwaardig genoeg niet van de bijzonderste. Mijns inziens ontbreken hierin inderdaad een aantal van Cottets belangrijkste teksten.

Even situeren.

Het boek bundelt teksten van na 2000 – met als bedoeling hun actualiteit te tonen in de context van de huidige, hatelijke vorm van weerstand tegenover de psychoanalyse. Men is niet meer sceptisch tegenover de psychoanalyse, zoals in Freuds tijd, of cynisch, zoals in de epoque van de Hollywoodfreudianen, maar inderdaad ronduit hatelijk. En dat zowel tegenover de manier waarop de psychoanalyse in de kliniek de *inconceivably private* verknoping van het genot en het verlangen bij elk subject centraal stelt, als tegenover de manier waarop ze daarvoor een plaats in de huidige cultuur wil gevrijwaard zien. Het boek opent dan ook met een analyse van die haat tegenover de psychoanalyse, en dan vooral zoals die alsmaar meer *ad hominem*, op Freuds persoontje toegespitst geraakt (Freud et son actualité dans le malaise contemporain).

Hoe met die haat omgaan? In een aantal teksten betoogt Cottet dat het geen pas heeft om, zoals zoveel postfreudianen, op psychologiserende wijze in het cognitivisme of op sciëntistische wijze in de neurologie te vluchten (Qui sont les freudiens? Les penchants scientistes de la psychanalyse contemporaine). Maar ook dat we niet nostalgisch moeten gaan worden en terugvallen op *l'inconscient de papa*, dat goeie, ouwe freudiaanse onbewuste; interessant in dat verband zijn de genuanceerde discussies die Cottet voert met Deleuze's "anti-Oedipe" (Les machines psychanalytiques) en Torts "Fin du dogme paternel" (Feu sur l'ordre symbolique). Cottets antwoord op die haat tegenover de psychoanalyse, tegenover Freud, passeert in elk geval via een soort herevaluatie van Freud als psychoanalyticus (Freuds autoanalyse als analyse; het klinisch geval van Ferenczi) en het heropladen van Freuds meest uitgemolken uitspraken (Lacans lezingen van Freuds Wo Es war). Maar daarnaast toont Cottet ook uitvoerig hoe Lacan toelaat om de freudiaanse kliniek te overstijgen, en een eigen lacaniaanse kliniek uit te bouwen, een kliniek van "de nieuwe symptomen gegenereerd door het uitgeput geraken (*épuisement*) van de symbolische orde" en die dus getuigen van "een ontsporing (*égarement*) van het seksueel genot". Zo heeft hij het over hyperkinetische kinderen, de verwarring rond infantiele seksualiteit in pedofilieschandalen, de seksuele verwarring bij adolescente jongens tussen hedonisme en romantisme, depressies in neurosen en psychosen, 'onze *psychose ordinaire*' versus 'hun *borderline*', hoe OCD het genot in de vrouwelijke dwangneurose miskent, de diagnose en de inschatting van toerekeningsvatbaarheid van misdadigers vandaag, waarom de psychoanalyse oog moet blijven hebben voor sociale gevallen die aan de gezondheidszorg ontsnappen (CPCT), et cetera.

Vraag is nu inderdaad wat daarin mankeert. Zoals gezegd is Cottet een van degenen wiens provocaties, in dialoog met JAM, de *orienation lacanienne* wel eens durven beïnvloeden. Voor zover ikzelf er zicht kan op krijgen heeft Cottet in vier debatten een bepaalde, maar al te vaak onderschatte rol gespeeld, waarvan twee klinisch-diagnostische en twee rond het verlangen van de analyticus.

In 1985 was Cottet degene die de toen opgeld doende notie van 'depressie' (die in 1980 haar entree in de DSM maakte) op de lacaniaanse kaart zette en ondervroeg: "La belle inertie" blijft verplichte lectuur voor elke lacaniaan die zich met depressie bij neurose of psychose bezig houdt. En heel onlangs, in 2009, bleek Cottet verantwoordelijk te zijn voor de naar de Franse overheden toe gerapporteerde "évaluation psychanalytique du diagnostic et de la responsabilité des auteurs de crime en prison", een helaas veel te weinig verspreide studie over *passage à l'acte* en toerekeningsvatbaarheid bij misdadigers, waarmee Cottet en zijn psychiatrische collega's gesprekken konden voeren. Zijn naar aanleiding daarvan geschreven "Lacan et le crime" is een unieke en nog nergens anders gepubliceerde uiteenzetting geworden van de grondprincipes van wat een lacaniaanse criminologie zou kunnen zijn. Ook weer verplichte literatuur, zeker in tijden van Kim De Gelder.

Wat tenslotte Cottets aanzetten om het verlangen van de analyticus te ondervragen betreft, is er om te beginnen natuurlijk zijn onvolprezen en onlangs nog in het Engels vertaalde "Freud et le désir du psychanalyste" (1982) – zijn eerste boek, naar een idee van JAM "à qui je sais tout devoir" – dat uiteraard niet in deze bundeling kon opgenomen worden. Maar waar blijven, zo vraag ik mij bij wijze van open besluit af, de bijdragen waarin Cottet fundamentele vragen rond de grenzen van de interpretatie lanceerde? Ik heb het over de tekst waarin hij, in 1992, in verwijzing naar een klinisch vignet van Lacan in Séminaire VIII, stelt dat lacanianen de overdracht niet analyseren (Faut-il analyser le transfert? In: la Cause freudienne, 22, 108-112). Maar ook, en vooral over de interventie waarmee hij, in 1996, de knuppel in het hoenderhok van de symbolische interpretatie van het onbewuste gooide, met de vaststelling dat er een soort neergang (*déclin*) van de interpretatie bezig was (Le déclin de l'interprétation. In: Quarto, 1996, 60, 95-99 – wat JAM meteen als de dood (*mort*) van de interpretatie radicaliseerde. Ik geef de referenties, want ook die twee teksten zijn, naast al de bijdragen in "L'inconscient de papa et le nôtre", verplichte lectuur.

Lieven Jonckheere
12-04-13